

Opetus- ja kulttuuriministeriölle
4.9.2018

Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta (OKM/35/010/2018)

Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti esityksen tavoitteena olevaan jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien parantamiseen, mutta on pettynyt siihen, että tavoitteiden toteuttamiselle ei myönnetä esityksessä lainkaan lisärahoitusta. Lisäksi YHL huomauttaa, että toteutuessaan esitys parantaisi ennen kaikkea työmarkkinoiden näkökulmasta jo valmiiksi hyvässä asemassa olevien työntekijöiden mahdollisuuksia lisätä osaamistaan tilanteessa, jossa aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan kaltaisia universaaleja etuuksia on heikennetty. Esitys myös normalisoisi koulutuksen maksullisuutta ja on epäselvää, millä tavoin se estäisi opiskelijavalintojen kiertämisen ja tutkintoshoppailun.

Kummeksumme, ettei esityksen taloudellisia vaikutuksia ole arvioitu seikkaperäisesti vaan ne on jätetty lausuntokierroksen aikana täydennettäväksi. Tämä on mielestämme heikkoa ja vastuutonta lainvalmistelua, erityisesti koska esityksellä tulisi toteutuessaan olemaan mittavia taloudellisia seurauksia korkeakouluille.

Korkeakoulujen resursseja on lisättävä

Korkeakouluille ei annettaisi esityksen mukaan lisärahoitusta esityksessä määriteltyjen tavoitteiden toteuttamiseksi. Pidämme tätä osoituksena esityksen kunnianhimmittomuudesta ja sen suurimpana puutteena, sillä tuolloin korkeakoulujen lakisääteisiä tehtäviä kasvatettaisiin rahoituksen pysyessä ennallaan – toisin sanoen korkeakoulujen odotettaisiin jälleen tuottavan entistä enemmän entistä vähemmällä.

Esityksen mukaan korkeakoulutukseen hakeutumista muutettaisiin aiempaa joustavammaksi siten, että esimerkiksi erillisvalintojen käyttömahdollisuuksia lisättäisiin koskemaan yhteishaussa täyttämättä jääneitä opiskelupaikkoja ja erillisvalinnan voisi toteuttaa myös hakemuskohtaisesti, kunnes hakukohteeseen olisi valittu riittävä määrä opiskelijoita. Tämä lisäisi väistämättä yliopistoissa tehtävän työn määrää korkeakoulujen ollessa vastuussa hakukohteiden viemisestä opintopolkuun ja varmistaessa opiskelijoiden korkeakoulukelpoisuuden. Korkeakoulujen olisi myös huolehdittava räätälöityjä tutkintoja koskevista vaatimuksista ja opintosuunnitelmista, joka työllistäisi opetus- ja opintohallinnon henkilöstöä nykyisten tehtävien lisäksi.

Esitys ei vaikuta lainkaan huomiovaa yliopistoissa vallitsevaa todellisuutta. Muun henkilöstön määrä on vähentynyt vuodesta 2012 lähtien jopa lähes kolmanneksella ja opetus- ja henkilöstön määrä on myös ollut laskusuhdanteinen. Tämän seurauksena opetus- ja tutkimushenkilöstö on yhä kasvavassa määrin ollut vastuussa myös hallinnollisista tehtävistä. Esityksen myötä tätä taakkaa vain lisättäisiin, mikä väistämättä johtaisi opetuksen ja tutkimuksen laadun heikkenemiseen.

Nähdäksemme esityksessä ehdotettujen tavoitteiden toteuttaminen ei ole mahdollista ilman julkisen rahoituksen tuntuva lisäämistä. Toteuttaminen edellyttäisi vähintään pilottiluonteista hankerahoitusta sen aiheuttamien lisäresurssien kattamiseksi ja taloudellisten seurausten arvioimiseksi. Ottaen huomioon niin korkeakoulujen rahoitukseen nykyisen hallituksen tekemät rajut leikkaukset kuin yliopistoindeksin pitkäaikaisen jäädyttämisen, esityksen toteuttaminen ilman rahoituksen reaalista lisäämistä on epärealistista. Ilman lisärahoitusta esitys vaarantaisi toteutuessaan korkeakoulujen henkilöstön jaksamisen ja huonontaisi myös perus- ja jatkotutkinto-opiskelijoiden asemaa opetuksen laadun heiketessä.

Tutkintojen vertailtavuus kärsii

Esitettävän asetusmuutoksen mukaan yliopisto voisi vieraskielisessä tai muutoin kansainvälisenä yhteistyönä järjestettävässä tutkintoon johtavassa koulutuksessa päättää ylemmän korkeakoulututkinnon laajuudeksi 60 tai 90 opintopistettä 120 opintopisteen laajuuden sijaan. Tämä asettaa tutkintojen vertailtavuuden vaakalaudalle jopa saman alan sisällä ja voisi johtaa tilanteeseen, jossa sama maisterintutkinto voidaan suorittaa jopa kaksi kertaa suppeampana korkeakoulusta riippuen. Tutkintojen lyhentäminen vaikuttaisi niiden antamiin valmiuksiin. Tämä hankaloittaisi tutkintojen arvioimista työmarkkinoilla ja edellyttäisi erityisesti tutkintojen sisältöä kuvailevien tutkintotodistuksien suhteen lisää hallinnollista työtä.

Maksullinen koulutus normalisoituu

Toteutuessaan esitys myös lisäisi maksullisen koulutuksen väylien määrää. Tämä johtaa huoleen siitä, mahdollistaisiko se jatkossa myös tapoja suorittaa tutkintoja ilman osallistumista opiskelijavalintoihin. Esityksessä tosin todetaan, että tilauskoulutuksen järjestäminen ei saa heikentää yliopiston perus- tai jatkokoulutusta eikä tilauskoulutusta saa järjestää, ”mikäli on ilmeistä, että sen tarkoituksena on välttää yliopistolain 36. pykälän määrittämä opiskelijavalinta.” Tämä pätee tilanteisiin, jossa esimerkiksi yksityishenkilö voisi itse perustamansa yrityksen kautta tilata läheisilleen koulutusta opiskelijavalinnan välttämisen tarkoituksessa. Tilauskoulutuksen valvominen puolestaan olisi yliopiston vastuulla. Tämä edellyttää huolellista resursointia, johon ei kuitenkaan ole esityksessä luvassa lisärahaa – esitys saattaisikin siis avata portteja ja porsaanreikiä tutkintoshoppailulle.

Esityksen mukaan korkeakoulujen ei olisi pakko tarjota maksullista tilauskoulutusta, vaikka niitä sitoisikin velvoite tukea entistä voimakkaammin jatkuvaa kouluttautumista. Ottaen huomioon korkeakoulujen rahoituksen määräytyminen voidaan kuitenkin kysyä, tulisiko koulutuksen myyminen vaikuttamaan jatkossa korkeakoulujen rahoitukseen, jolloin koulutuksen myyminen muodostuisi käytännössä korkeakoulujen toiminnan kannalta välttämättömäksi.

Visiotyö ja yliopistojen kollegion tehtävät

YHL yhtyy Professoriliiton, OAJ:n ja Tieteentekijöiden liiton lausunnoissa esitettyihin ehdotuksiin visiotyötä ja yliopistojen kollegioiden tehtäviä koskien. Pidämme myös tärkeänä,

että yliopistolain täydentämistä säätiöyliopiston yhteisen monijäsenen hallintoelimen puheenjohtajan valintaa koskevilla säädöksillä.

Lisääntykö eriarvoisuus?

Esitys parantaisi ennen kaikkea niiden työntekijöiden kouluttautumismahdollisuuksia, joiden työnantaja suhtautuu positiivisesti henkilöstön kouluttautumiseen ja on taloudellisesti hyvässä asemassa panostaakseen siihen. Lisäksi se voi asettaa julkisen ja yksityisen sektorin työntekijät eriarvoiseen asemaan, sillä julkisella sektorilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia tilauskouluttamiseen kuin yksityisellä.

Yhdessä jatkuvaan koulutukseen jo tehtyjen heikennysten kanssa (mm. aikuiskoulutustuen leikkaaminen, vuorotteluvapaan heikennykset sekä opintotukeen tehnyt kiristykset) esityksen voi periaatteessa katsoa olevan osa laajempaa koulutuspoliittista kokonaisuutta, joka lisää koulutuksen eriarvoisuutta.

Mikäli tavoitteena on, että vähintään puolet nuorten aikuisten ikäluokasta suorittaisi korkeakoulututkinnon, tarvitaan mittavia panostuksia sekä korkeakoulujen henkilöstöresursseihin että opiskelijoille myönnettäviin opintososiaalisiin etuuksiin. Tämä edellyttäisi vähintään esimerkiksi aikuiskoulutustukeen ja vuorotteluvapaaseen tehtyjen heikennysten perumista sekä opintorahan tason nostamista.

Yhteenveto

- Esityksessä ehdotettujen tavoitteiden toteuttaminen ei ole mahdollista ilman korkeakouluille myönnettävän julkisen rahoituksen tuntuvaa lisäämistä.
- Tutkintojen lyhentäminen esityksessä ehdotetulla tavalla hankaloittaa niiden vertailevuutta ja edellyttää erityisesti tutkintojen sisältöä kuvailevien tutkintotodistuksien suhteen lisää hallinnollista työtä.
- Esitys normalisoi koulutuksen maksullisuutta ja saattaa johtaa tilanteeseen, jossa maksullisen tilauskoulutuksen järjestäminen vaikuttaisi korkeakouluille myönnettävän rahoituksen määrään.
- Esitys lisää eriarvoisuutta työntekijöiden keskuudessa.
- YHL yhtyy Professoriliiton, OAJ:n ja Tieteentekijöiden liiton lausunnoissa esitettyihin ehdotuksiin visiotyötä ja yliopistojen kollegioiden tehtäviä koskien.

Satu Henttonen
Puheenjohtaja

Antti Sadinmaa
Tiedottaja

